

է հատուցանէ: Նոցա մատաղ միտքը ապագայի հունձքն է: Մանուկները զարգացնելով, ապագան ենթ զարգացնում: Չարգացնել, ինչ խորախորհուրդ բառ, թէ որ մանուկն առողջ լինի, ապագան էլ առողջ է լինելու: Թէ որ մանուկը առաքինի և պատուաւոր լինի, ապագան էլ փառաւոր է լինելու: Մանկութիւնը լուսաւորենք դաստիարակութեամբ, որպէս զի ապագայ դարու արշալոյսը ճառագայթարձակ ենէ: Մանկութեան ջահն ապագայի արեւն է:,,

Օւրբէ՛ն Տ. Մէլքիշէան գէլ-լը-մէնյ
150 Յոնիւնի 1874 թ.
Ալէքսանդրապոլիս:

Դ. ՏԱՐԵԴԱՐԶ
ՕՏՄԱՆ Ս. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ.

Ի 23-ն ամսոյս՝ յաւուր Կիւրակէի, արժանաւոր հանդիսիւ տօնեցաւ Դ. Տարեդարձ Օծման Ս. Կաթողիկոսի Տ. Տ. Գէորգեայ Գ. ի Գահակալութիւն Երարատեան Մայր Եկեղեցոյս և ի Հայրապետութիւն ամենայն Հայոց, որ թէև պատահեալ էր ձշտիւ ի 21-ն Մայիսի:

Օկնի առաւօտեան ժամերգութեան՝ նախ քան զճաշու ժամն՝ ի միջոցի մաղթանաց և ի սեղանատան կարդացուեցան ճառք, զորս արժան կը համարիմք յետագայ թուով հաղորդել ազգայնոցս:

ՏՕՆ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
Ս. Է. ՉՄԻԱԾՆԻ
ԵՒ ՕՏՈՒՄՆ

Փառաւոր հանդիսիւ և հոգեպարար հրճուանօք կատարուեցաւ Տօնն Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ մերոյ սրբոյ Եջմիածնի 30-ն ամսոյս:

Ի նոյն աւուր մեծաւ հանդիսիւ օծուեցաւ նորաշէն պահարաններէն հարաւայինը յանուն սրբոյն Գէորգայ՝ ինչպէս նաև նորին սեղանոյն պատկերը:

Ի սեղանատան կարդացեալ ճառը յաջորդ թուով կ'հրատարակեմք:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿԷ ԲԻԻԶԱՆԴԵԱՆ

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՄԻ

Ամսոյս 3ին չորեքշաբթի երեկոյին արտաքոյ կարգի ուրախալի շարժում մի կ'ընդունուէր ի թաղոն Հայոց, Ալք և կանայք, ծերք և տղայք ոտքի վերայ էին, մէկ տունէն միւս տունը կերթային, պատուհանները լն էին շնորհալի կերպիւ հագուած օրիորդներէ և տիկիներէ, որոց Հայկական համեստ գեղեցկութիւնը և զմայելի քմիծաղը՝ անցնող զարձող երիտասարդայ լիբալիւր ուշադրութիւնը կը գրաւէին: Սուրբ Ստեփաննոս եկեղեցւոյն դուռը միտնիններով զարդարուած էր և անոր առջև, ինչպէս նաև նոյն թաղին մէջ տեղ տեղ լուսավառ ջահեր դրուած էին. իսկ եկեղեցւոյն տաճարը Չատկի և Ծննդեան տօնախմբութեանց աւուրց նման, արձամեղէն գեղեցիկ անօթներով և կանթեղներով զարդարուած էին, բազմաթիւ մամեր կրփաւէին, եկեղեցւոյն դուռը և ներսը ժողովրդով, և վերնատունը տիկիներով ու օրիորդներով լեցուն էին:

Ինչ էր այս տօնախմբութեան և ժողովրդական ուրախալի շարժման պատճառը:

Մոսկուայի մեծահարուստ Հայ վաճառական աղա Յօհաննէս Անանօֆ որդի՝ մեծա. աղա Ստեփան Անանօֆ անխա երիտասարդին հարսանիքը կրկատարուէր, նոյն գիշերը քաղաքիս Ենգլոյ հիւպատոսարանին ճառջին թարգման մեծա. Լուկաս աղային նորատի չքնաղ զտները հետ կամուսնանար:

Կէս գիշերը երկու ժամ մնացած, Էքիզեան մեծապատիւ Մկրտիչ աղային ընդարձակ տունէն, ուր կրկատարուէր հարսանիքը, փառաւոր հանդիսիւ և չքեղ կառաց մէջ նստած կան հարսն ու փեսան՝ ընկերութեամբ բազմաթիւ հրաւիրելոց՝ որոնք ևս կապով էին:

Եւ երբ հասան եկեղեցւոյն դուռը, զարդարուն շապիկներ հագած երգեցիկ մանկուկներ քաղցրաձայն հոգեոր երգերով զմմաւորեցին զանոնք և առաջնորդեցին ի տաճարն: Ուր ամուսնութեան խորհուրդը փառաւորապէս կատարուելով՝ նորապսակ ամուսինքը միւսնոյն չքեղ հանդիսիւ վերադարձան Էքիզեանց Մկրտիչ աղային տունը. և այնտեղ մեծ պարահանդէս մի եղաւ, ու մինչև առաւօտ բոլոր հրաւիրեալները պարեցին, մեծարուեցան, և Շանրանիայի գինի խմեցին ի կենդանութիւն մեծա. աղա Ստեփան Անանօֆի և իւր շնորհալի տիկնոջը՝ որոց երկուքն ալ մեծապէս կրփալէին իրենց բարեկրթութեանի: Բազմապիսի վարմունքով, Բանգի աղա Ստեփան Անանօֆը՝ որ իւր դաստիարակութիւնը Փայիզի

մէջ ընդունած է, և իւր լծակից Եղիսարէթ ծաղկահասակ օրիորդը՝ որ քաղաքիս բրուսիացի Տիաքօնէսներուն յարեհամբաւ դպրոցին մէջ օրինաւորապէս կրթուած է, շատ լաւ կրիտիկն Գաղղիերէնը և հարկաւոր ուսմունքները ի ձեռս բերած են. հետեւաբար տարակոյս չկայ թէ Եւրոպական բարձր ընկերութեանց մէջ Հայ երիտասարդաց ուսիկնաց պատիւը պիտի աւելցնեն. 2-րդն էր ըսելու թէ նորապսակ տիկին Անանօֆը, որ լի է շնորհօք, գեղեցկութեամբ, բարոյական ձրիւք և գովելի համեստութեամբ, մասնաւորապէս իւր քաղաքակից Հայ օրիորդաց պատիւ պիտի ընէ ի Մոսկուայ, ուր այսօր կերթայ ընկերութեամբ իւր լծակիցին, Կոստանդնուպօլիսէն անցնելով:

Արշալոյս Թ. 903, Փետրվ. 13:

ՊԷՀՁԱՏ ՈՒՄԷՏ ԷՖԷՆՏԻ

(Հետեւեալը ոչ սակաւ ուրախութիւն և փառք կընծայէ համայն ազգիս՝ նորին անդամոց այլ և այլ արուեստից մէջ ունեցած յատկութեանց և յառաջադիմութեանց ապացոյց լինելով:)

Այս անունը անծանօթ չէ. Կճանչնան ղիւքը՝ ոչ միայն մեր ազգայինը, այլ և՛ օտարազգիք, իւր մէկ նշանաւ որ յատկութեան համար, — աւելորդ է ըսել թէ՛ գծագրութեան գեղեցիկ արուեստին բոլոր ձիւղերուն մէջ Պէհզատ Աւմէտ Էֆէնտիի չափ յառաջագէտ եղող չկայ մեր ազգին մէջ. և չափազանցութիւն բրած չեմք ըլլար, եթէ ըսեմք թէ՛ ուրիշ ազգաց մէջ ալ քիչեր կոտնուին:

Պէհզատ Աւմէտ Էֆէնտիի պատիւ մ'է մեր ազգին համար. Անոր բանաստեղծ վրձինն հրաշալի գործերն՝ չէ թէ հասարակ շէքերու, այլ մայրաքաղաքիս կայսերական հոյակապ պալատանց մէջ կապանծան:

Այս անգամ առանց առթի չեմք գրեր այս տղեն: Աւրախութիւն ունիմք աւետիլութե՛ Օգոստոսիաւ Սուլթանը, որ նախ քան զգահակալութիւն իւր կը ճանչնար Աւմէտ Էֆէնտին և անոր հազուադէպ յատկութիւնը, այս օրերս յիշելով յատկապէս կոչեց ղիւքը: Այժմ՝ Աւմէտ Էֆէնտին կայսերական պալատին մէջ յատուկ սենեակ մ'ունի. Ամեն օր կգտնուի հոն, Նորին կայսերական Ահհափառութեան հրամայած գծագրական գործերով կզբաղի, և լիաթշակ կը վարձատրուի. Աւմէտ Էֆէնտիի նախորդը՝ որ Ն. րոպացի մ'էր, կայսերական պալատանց գործերէն դուրս մնացած է այժմ: Օգոստոսիաւ Սուլթանը այսպէս ծարտաբարուեստ Հայու մը արժանիքը կպատուէ և կբաջալերէ. Նորին Ահհափառութիւնը անտեղեակ չէ այս գեղեցիկ արուեստին:

Ազգովին կշնորհաւորեմք Աւմէտ Էֆէնտին, և շնորհակալ եմք որ մեր ազգայնոց ալ բարձրագոյն արուեստից յարմարութիւն ունենալը կապացուցանէ այսպէս առաջի աշխարհի:

Փունջ Թ. 663, Ապրիլ 10:

ՄԵՍՐՈՎԲ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ Ի ՊՈԼԻՍ

Օրապիր Կ. Պօլսոյ լրագրոյ մէջ կընթեռումք՝ թէ՛ Եգիպտոս - Հայոց Առաջնորդ Գեր. Մեսրոպ Սրբազան ի 12-ն Ապրիլի Եգիպտոսէն Պօլիս հասած է:

"Կըսեն թէ՛ Եգիպտոսի Բ. Խրտիվի կողմէն յատուկ յանձնարարական մ'ալ հետը բերած է ուղղեալ առ Ս. Պատրիարք Հայր:"

Օրապիր Թ. 421 Ապրիլ 12:

ՆԱԽԱՆՁԵԼԻ ԶԳԱՏՄՈՒՆՔ

Գոհութեամբ կաւետեմք թէ երէկ (Ապրիլ 12) Սամաթիոյ Սահ. վարժարանի աշակերտներն իրենց կարողութեան չափով վարժարանաց շինութեան նպաստելու նպատակաւ ընկերութիւն մը կազմեր և առաջին նուիրատուութեամբ 4 մէծիտ հաւաքեր են:

Օրապիր Թ. 422 Ապրիլ 13:

(Բոլոր Հայալեւից սրտից արդար՝ մեծ բերկրութիւն և մխիթարութիւն պէտք է ազգէ, յիշեալ աշակերտաց առաքինագործ և ազգասիրական այսպիսի զգացմունքը, որպիսին՝ իցիւ թէ՛ ամենայն ուրեք Հայ մանկուոյն և աշակերտաց բարենախանձ օրինակ հանդիսանայր):

Ս Ա Մ Ա Թ Ի Ա

ԵՒ ԻԻՐ ՀԱՍԱՐԱԿԱՅԻՆ ՇԵՆՔԵՐՆ

Սամաթիա, իր անցեալ փառաւոր և ներկայ տըխուր վիճակովն ուշադրութեան արժանիմաղ մընէ. Աւներ փառաւոր երկու. եկեղեցիներ երկու սեռի բարեպաշտ ժողովրդոց համար. այսօր ունի խնդիրձիւ մը որ կրնայ պարունակել հազիւ 200 ժողովուրդ. ուներ Սահակեան և Նուենան վարժարաններն. այսօր ունի խրճիթ վարժարան մը միայն՝ որ հազիւ կրնայ 150 տղայ պարտիկ, այն ալ առանց սեղանատան. Ազգական վարժարան մը վարձքով բռնուած տան մը մէջ, և որ այս ալ հազիւ կրնայ 150 օրիորդ պահել:

Միմէ Սամաթիոյ մէջ արու և էգ 300 տղայ կայ միայն, նաև արու և էգ միայն 200 բարեպաշտ:

Բայց ի՞նչ կրնային ընել ասկից աւելի առանց հրկիզելու շէնքերն նորոգելու. և ո՞վ պիտի ըներ զայս. երկնայինք թէ երկրայինք. Հայերն թէ շինեմք ու շնորհակցին. և երբ պէտք էր սկսել այս շինութեան. Հայոց ազգին հարստած միջոցին. բայց որն է այն գումարը, զոր Հայերն ունենալնուն պէս հարուստ սեպուէին ու այն ատեն շինութիւնն սկսէին:

Հասարակաց շէնքերն, հասարակաց զգացումը կը ներկայացնեն. երբ կզգայ հասարակութիւն մը իր հանրական պէտքը, այն ատեն կսկսի հասարակաց գործը տեսնուիլ. ուրեմն հասարակաց գործն սկսելուն ժամանակը, հասարակութեան իր հանրական պէտքն զգալու ժամանակն է:

Սամաթիոյ հասարակաց արդի շէնքերուն անբաւական ըլլալն ամեն կողմէ գրացուած է. ուրեմն ժամէր սկսելու. բանտներն, ըսն թերևս, զգացման չեն սպասեր, այլ նիւթի և դրամի կսպասեն. մենք ալ նիւթ և դրամ պիտի մատակարարենք, բայց և այնպէս զգալով կրնայ մատակարարուիլ ատենը:

Կրնա՞ք ուրանալ թէ, Սամաթիա Պօլսոյ անաբաւ Հայաստանը եղած չօլլայ. Սամաթիա, Հայոց Պօլիս զաղթելու միջոցին հաստատուած առաջին և զիսաւոր Հայաստանը չօլլայ. Սամաթիա, Հայոց Հասարակապետութեան կնգրոնը չօլլայ. Սամաթիա ուսման և լուսաւորութեան անյաղթելի թըշնամիներուն դէմ՝ մէկ հատիկ ակոյեանը չօլլայ. Ճեմարանին ազգամիտ յաղթանակէն ետքը Սամաթիա չէր, որ Ճեմարանը գոցողներուն դէմ իր Սահակեան վարժարանաւ յաղթանակը տարաւ. ի՞նչու մոռնանք. միմէ նոյն իսկ 1866 մարտ 20ի պետական հարուստին հեղինակները Սամաթիոյ հրդեհէն չէր որ օգուտ քաղեցին ու անոր գրեթէ յաջորդ օրը իրենց յաղթական դրօշը պարզեցին:

Սամաթիա՝ Պօլսոյ Փարիզը և Պօլիս Հայաստանի Փարիզն է. մէկ խօսքով Հայաստանի արդի մայրաքաղաքին արդի մայրաքաղաքն է Սամաթիա:

Բայց Սամաթիա այսօր աւերակ է. Սամաթիա այսօր սոխոյ տակ ծածկուած կրակ մէ, պէտք է փչել այս մոխիրը. շատ թաղերու մէջ ընկերութիւններ հաստատուեցան, բայց ասանցմէ Սամաթիոյ Հայկականը մնաց տեւական. շատ թաղեր խօսարարներ բացուեցան, բայց Սամաթիոյ խօսարարներ միայն ի Հայկ. ընկերութիւն բաց մնաց. այսօր այս աւերակ թաղը ունի թատրոն մ'ալ. մէկ տարուան է այս՝ բայց կըրաւէ որ ունի, և տարակոյս չիկայ թէ պիտի յարասեւէ:

Եւ արդ ինչու չունենայ իր օրինաւոր դպրոցներն, մինչև ե՞րբ խրճիթներու տակ և տանտէրներու կամքէն կախեալ կենայ. ինչպէս եկեղեցին է կեդրոն յաւիտենական արքայութեան, նոյնպէս վարժարանն է կեդրոն աշխարհային արքայութեան:

Ինչպէս անուրանալի է թէ առանց ներկայի չիկայ ապագայ, նոյնպէս անուրանալի է թէ՛ առանց աշխարհային արքայութեան չիկայ յաւիտենական արքայութիւն, չիկայ առանց վարժարանի կրօնք և Ստուած. հոն պիտի ուսանի կրօնքը, հոն պիտի ծանչէ զՍտուած և հոնկէ պիտի երթայ եկեղեցին՝ վարժարանի մէջ սովորած կրօնքին համեմատ՝ վարժարանի մէջ ծանչած աստուածը պաշտելու. ուրեմն չիք խտրութիւն ընաւ վարժարանի և եկեղեցւոյ մէջ — շինել վարժարան՝ է շինել եկեղեցի. շինել եկեղեցի՝ է շինել վարժարան:

Ամեն եկեղեցի ու վարժարան որ ազգային է, Հայոց ազգինն է. ու պահպանութեանը յանձնեալ անոր՝ որ մօտը կը գտնուի ու Հայ է:

Ա՛ր ազգային շէնք այսպէս չէ շինուած և պահպանութիւնն այսպէս չէ շարունակուած. Սամաթիոյ ազգային շէնքերն Սամաթիացւոց շէնքերուն հետ պրած ու մոխիր դարձած են. բայց մի՞թէ բոլոր Հայերուն ալ շէնքերն այրած են. քաւ լիցի, ուրեմն ահա Սամաթիացին հրաւեր կը կարգայ իր պահպանութեանը յանձնեալ շէնքին տիրոջ՝ Հայոց ազգին՝ եկ և տունդ շինէ կըսէ. դի եթէ չը շինես, ես իմ զաւկներս որ քու զաւկներդ են, չեմ՝ կարող ապագային մէջ քու ուղած կրպովդ քեզ ծառայեցնել. միմէ չէ՛ արժան Սամաթիացւոյն այս հրաւերը ուշադրութեան առնուլ. Սամաթիա որ ազգայնութեան էն զիսաւոր դաշտերէն մին է, թողելու է որ մեռնի ամուլ ու անապատ:

Օրագիր Թ. 426, Ապրիլ 17

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ՅՕՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ՍԻՆՈՒԻ

Ապրիլ 19: — Յակոբ արեղայ Մնացականեանց յօրէ անտի ձեռնադրութեանն՝ յաղախ շատաշըջիկ՝ խաբերայ՝ անհանգիստ՝ խռովայող՝ յանդուգն վարուց և բարուց ընդդէմ հոգեւոր կոչմանն և պաշտօնին, ևս անհնազանդ գողով Հոգեւոր Իշխանութեան, յետ քանիցս յանդիմանելոյ և խրատելոյ և ոչ զգաստանալոյն՝ ըստ հրամանի Վ. Ե. Հ. Վաթիկոյի տի ամենայն Հայոց՝ լուծուեցաւ իսպառ ի կոչմանէ քահանայութեան կարգի և զրկուեցաւ ի Վ. Ե. Հ. Վ. զարէն. նաև իբր սոսկ աշխարհական հարկատուաց կարգը դասելոյ համար զրուեցաւ Կահանգ. Վառապարութեան Լըրեւանայ, զոր կհրատարակեմք ի տեղեկութիւն և ի զգուշութիւն մերազնեայ ժողովրդեան: